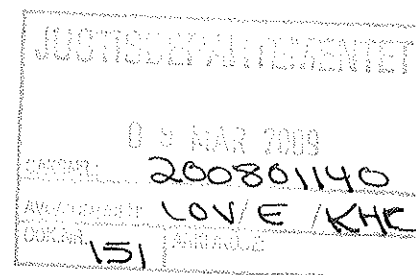

- 9 MAR 2009

Til
Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Fra: Årjel Fovsen Sijte
7796 Follafooss

Dato: 4. mars 2009

NOU 2007 :13 Den nye sameretten - Høring

Sørsamisk situasjonsbilde

Dette er utgangspunktet for den sørsamiske situasjonen:

- Vi sørsamer er urbefolkningen i områdene vi bor i (Norge sør for Saltfjellet)
- Vi var her allerede da våre landområder ble invadert av ikke-samiske innvandrere (de som i dag utgjør "de etnisk norske")
- Vi ble av inntrengerne fratatt landet og gjort "rettsløse"
- Landets myndigheter viderefører denne linjen ved ikke å akseptere våre rettigheter til land og vann.

Vi sørsamer hadde store forventninger til Samerettsutvalget 2 og dets arbeide. Desto større ble skuffelsen da innstillingen forelå, og vi måtte erkjenne at vi nok en gang skal ignoreres og ofres. Innstillingen berører ikke det fundamentale spørsmål, nemlig: Hvordan skal sørsamene som folk kunne overleve all den stund majoriteten av sørsamene ikke skal anerkjennes retten til land og vann?

Sørsamene står like fjernt fra nordsamene både språklig og kulturelt som nordmenn fra tyskere. Dette skyldes isolasjon over meget lang tid. Sørsamene bør derfor ha krav på å behandles som egen folkegruppe etter folkeretten, og derfor styrket vern. Etter utvalgets innstilling får vi svekket vern.

Det er ingen tvil om at sørsamene og deres materielle og immaterielle rettsgrunnlag har vært - og er - utsatt for et langt større press fra det etnisk norske samfunnet enn hva tilfellet har vært - og er - lenger nord i landet. Et eksempel på dette er at mesteparten av landområdene, særlig sør for nordlandsgrensen, er underlagt eierskap av etnisk norske "grunneiere", mens landområdene i Finnmark i alt vesentlig "tilhører" staten.

Kongeriket Norges okkupasjon av land og rettigheter har gjort sørsamene rettsløse i eget land. Uten en løsning på dette problemet, vil sørsamene ganske enkelt ikke overleve som eget folk.

Det handler om å overleve som folk

Skal sørsamene overleve som folk, må de samiske rettigheter til bruk av naturen legitimeres. Ellers blir det ikke plass til de sørsamiske barna som vokser opp innenfor det sørsamiske miljø. De fleste må ut og finne "norsk" arbeide og må forlate det sørsamiske samfunnet. På den måten blir de tapt for fellesskapet. Under slike forhold har ikke sørsamene grunnleggende forutsetninger for overlevelse. Samerett må derfor være mye mer enn reindriftsrett slik det tydeligvis legges opp til.

En liten innføring i sørsamisk rettstenkning

I henhold til folkeretten skal det legges vekt på urfolks egen rettsoppfatning. For å skjønne den sørsamiske rettstenkningen i forholdet til land og vann er det nødvendig med en liten innføring:

Saajve

Saajve har to betydninger:

- Etter avsluttet jordeliv, fortsetter vår eksistens i en annen dimensjon. Hvis vi har levd på rette måten, kommer vi til Saajvaajmoe (saajvenes rike). Der "lever" vi videre som *saajvh* (flt. form av saajve). Saajvaajmoe er en opphøyet tilværelse, der alt er mye bedre enn på jorden. Saajvh har en viktig oppgave for de levende fordi de er de levende slektningers hjelpeånder. Saajvaajmoe er en paralellverden som avspeiler den virkelige verden. Saajvh befinner seg i den delen av Saajvaajmoe som er tilknyttet det fysiske området der den avdøde befant seg i levende live.
- Begrepet saajve benyttes også om det området (land eller sjø) som tidligere slektninger bebodde og benyttet. Etterkommere etter disse er rettsarvinger til disse områdene.

Det er den siste av disse betydningene som i det følgende skal omtales nærmere.

Saajve – det sørsamiske rettsområde

Et sørsamisk rettsområde er den del av et landskap eller geografisk område hvori den som har krav på å definere seg som sørsame har nedarvede rettigheter til land og vann.

Slike områder har etter gammel sørsamisk tradisjon betegnelsen *saajve*, derfor kan vi kalle det "saajveområder".

Bergsland¹ skriver om denne rettspraksisen slik den ennå var så langt fram i tid som på 1700-tallet (før myndighetene med kirkens hjelp gjorde sitt ytterste for å ødelegge tradisjonen, bl.a gjennom demonisering av samisk trosoppfatning):

"Hva den dypere mening med "Saiwo" enn må ha vært, svarer de konkrete eksempler på "Arb-Saiwo" som Skanke gir, til de faktiske forhold mellom de levende mennesker, som både var knyttet sammen med sterke slektskapsbånd og nært knyttet til hvert sitt familieområde som arveland fra generasjon til generasjon. (...) Kanskje man kunne si det slik at mens bondens odel gjaldt dyrket jord arvet i rett nedstigende linje, var samens rett til sitt land en plass i et større fellesskap, så å si et horisontalt forhold mellom samtidige slektninger."

Rundt 1600-1700-tallet vokste folketallet sterkt i det danskstyrte Norge, og det oppsto behov for mer land for den etnisk "norsk-danske" befolkningen. Blikket ble da rettet mot de store landområdene som samene fremdeles rådde over. For å få kontrollen over disse områdene benyttet okkupanten metoder som finnjaging, fortregelse, forfølgelse, undertrykkelse, vold og drap, eller de så mellom fingrene på at "de etnisk norske" undersotter bedrev slik praksis.

En annen metode, var å svekke samenes rettsoppfatning til sitt eget land ved å demonisere den samiske "saajveretten", den rett som var direkte knyttet til landområdene. Kirken ble et viktig hjelpemiddel i så måte. Saajvh ble sett på som hedendom, fordi samene hadde et religiøst forhold til dem. Samene ble formant til å tro at det var Djevelens verk å ha noe med saajvh å gjøre. Joiken, som var en av de viktigste memoreringsteknikker siden språket var skriftløst,

¹ Knut Bergsland: Sørsamiske arvefjell på 1700-tallet. Saemien sijtes årbok nr.2

ble forbudt fordi den var bærer av kunnskapen, bl.a om rettighetene. Dette var ting de måtte slutte med ellers kom de til Helvetet. Målet for myndighetene var å bane vei for nybyggerne som fikk utstedt skjøter på samenes land.

”Saajveretten” går altså ut på at når du er i slekt med noen som har brukt eller bruker et eller flere ”Saajveområder”, har du arverett til disse områder. Hans Skanke² sier om forholdet:

”Jo fleere Saiwo nogen Lap eyer, jo fornemmere agtes hand iblant sit folk, ti Saiwo gaaer i arv, kan også afhændes og selges, hvorforre een hver, som haver børn, skifter og deeler gjerne sine Saiwo naar han bliver gammel førend han dør, og ligesom hand da ynder det eene barn mer end det andet, såå giver hand i ded barns lod bædre og sterkere Saiwo end i de andres. Det agtes og for de lykkeligste giftermaale, naar nogen med sin befriede festemøe faaer mange Saiwo udi hjemme-givt, eller kan vente dem at arve. Saadanne Saiwo kalde Lapperne Arb-Saiwo. Men ere foreldre eller venner hendøde uden forud at have skiftet sine Saiwo, saa anmase arvingerne sig deres fædrene Saiwo gjennem offer som til dennem gives, at Saiwo skal viide, at arvingerne attraae og forlange deres goodgiørenhed og bistand, ligesom deres afdøde forældre eller Slegt ded tilforn nødt have.”

Områdene med sine herligheter tilhører m.a.o slekta. De rettsmessige har etter dette den fulle råderett (les: eiendomsrett) over alle naturens ressurser i de aktuelle områdene.

Maadtoe - laahkoe

De etnisk norske styrendes håp og mening var selvsagt at forestillingene knyttet til begrepet saajve skulle forsvinne for godt etter den massive fordømmelsen landets myndigheter rettet mot alt som hadde tilknytning til den gamle samiske religion og trosoppfatning. Dermed ville linken mellom samene og deres eierskap til landet etter hvert svekkes og formodentlig komme bort. Men det skjedde bare delvis. Forestillingen har fortsatt å leve, men under andre benevelser.

Et fremdeles sterkt og levende eksempel på dette, er den rettslige betydningen som er knyttet til begrepet maadtoe. Maadtoe går i korthet på herkomst, fødested og slekt, og de rettigheter til områdene som dette innebærer, altså i store trekk en videreføring med det samme rettslige omfanget som begrepet saajve omfattet.

Nanny Westerfjeld³ (medlem av Samerettsutvalget 2) skriver om dagens oppfatning av maadtoe:

”Maadtoe i sørsamisk kontekst viser til en kontinuerlig relasjon mellom dem (sørsamene) og områdene via sine forfedre. Maadtoe viser til en kontinuitet i landskapsrelasjonen mellom natur og mennesker som går langt tilbake i tid – og er et uttrykk for både slektskapsbånd og områdetilhørighet. Retten til disse områdene erverver man seg ved å fødes inn i maadtoerelasjonen. Siden maadtoe har så sterke røtter til forfedrene er laahkoesystemet av særdeles betydning. Det å være født inn i et område (maadtoe) og dermed bli en del av en slektskapsrelasjon gir rettigheter og fordrer at man som gjenytelse viser respekt for naturen – de kreftene som finnes der og de som tidligere har ferdes der.”

² Hans Skankes Epitomes historiae missionis Lapponicae pars prima etc. v. O.Solberg

³ Nanny Westerfjeld: Samisk identitet og rettsforståelse

Begrepet laahkoe omfatter de sørsamiske slekt- og svogerskapsrelasjoner⁴. Laahkoe har avgjørende betydning for forståelsen av det individuelle nettverket som bestemmer hvilke rettigheter og plikter hvert enkelt individ i slektsfellesskapet har.

Sijte, det sørsamiske "stammesystemet"

Den sørsamiske samfunnsorganisasjonen kalles sijte. Dette er en relasjon som i dag er mer knyttet opp mot reindriftsretten enn det som var tilfelle tidligere, siden reindriftsrett for mange noe feilaktig alene oppfattes synonymt med samerett. Sijte som samfunnsform må tillegges stor vekt, ikke minst fordi den er så sterkt forankret i den samiske rettsoppfatningen av i dag. Både maadtoe, laahkoe og sijte er "ufarlige" begreper religiøst sett, og det er nok grunnen til at disse har unngått prestenes iherdige fordømmelse.

Svein Lund⁵ skriver om sijte:

"Frå førhistorisk tid har samane organisert seg i siidaar eller samebyar. I ein siida kunne det vere 10-20 familiar. Eit råd der kvar familie var representert styrte med fordeling av jakt- og fiskeressursar, virka som intern domstol og forhandla med nabosiidaane. Frå austsamisk område der det gamle siidasystemet overlevde lengst, veit vi at det og var ei organisering på høgare nivå, der fleire siidaar hadde felles styringsorgan. Ressursane blei rekna som felles eigedom, men siidarådet kunne fordele bruken mellom familiane. Nokre oppgåver var knytta til den einskilde familien, mens andre, som villreinfangsten, ofte kravde eit samarbeid i heile siidaen."

Sijte er altså en fellessamisk samfunnsform som det knytter seg bestemte rettigheter til, også eiendomsretten til land og vann. At det er fellessamisk tyder på at begrepet er meget gammelt.

Splitt og hersk-metoden – et "vellykket" maktmiddel

Hvor er det blitt av den sørsamiske majoriteten, nemlig de ikke-reindrivende samer og deres rettigheter? Respekten for reindrifta har nok vært en medvirkende årsak til at de ikke-reindrivende samer de siste par mannsaldre nesten har forstummet. Likevel har de også sin selvfølgelig rett til hevdvunne bosetnings- og bruksområder fra alders tid. Helt siden den første spesifikke reindriftsloven så dagens lys (på slutten av 1800-tallet), har samene til gangs vært et splittet folk.

Alle samer ble på denne måten tapere, men de ikke-reindrivende samer ble de største taperne. De ble ansett som rettsløse, også av de reindrivende. For de hadde jo ingen lov å vise til. Slik ble folket satt opp mot hverandre.

Statsmyndigheten har med andre ord med hensikt lagt til rette for å frarøve samene rettighetene til land og vann for så å gi disse til egne "etnisk korrekte" kandidater.

Siktemålet var at samene skulle utraderes så fort som mulig ved at de ble fratatt landet og fornorsket. De skulle tilpasses norsk levesett og så langt det lot seg gjøre inngå i den øvrige norske befolkningen. I tråd av dette var det legitimt for statsmakten å bistå sine egne etniske undersotter i tilegnelse av eiendomsretten til sørsamenes land. Det skjer fortsatt daglige overgrep ved at statsmakten forhindrer sørsamene rettsmessig tilgang til bruk og eiendomsutøvelse av sitt land og de ressurser som der fins. Videre skjer det daglige overgrep

⁴ Tom Kappfjell: Laahkoe (1991)

⁵ Svein Lund: Samisk næring – norsk styring. Søkelys på reindrifta.

gjennom myndighetens øvrige forvaltning som angår sørsamene. Et dagsaktuelt eksempel på dette er forvaltningen av rovdyr og storvilt.

Samerett, ikke bare reindrifftsrett

Ut fra folkeretten er det fastslått at samer, i likhet med alle andre urbefolkninger i verden, har grunnleggende rettigheter (dvs. retten til å bruke sine områder på eget vis), noe som skal respekteres av de rådende myndigheter.

Reindrifftsrett er viktig, men den generelle sameretten er mye viktigere, fordi den gjelder alle samer. Egentlig er reindrifftsretten bare en liten del av den helhetlige sameretten. Det å sette likhetstegn mellom reindrifftsrett og samerett, som utvalget tydeligvis gjør, blir derfor helt galt. Hva med rettighetene til flertallet av samene, de som ikke driver med rein? Det er viktig at den helhetlige sameretten sikres, ellers blir alle samer tapere på sikt, også reindriftssamene.

Ingen folkegruppe kan overleve uten et nødvendig mangfold av næringsveier, heller ikke sørsamene. Vi må derfor ha rettsvern på flere sørsamiske næringsveier enn reindriften. Uten et mangesidig sørsamisk næringsliv tuftet på det naturen har å gi, vil de fleste sørsamiske barn som vokser opp, måtte forlate den samiske verden for å finne økonomisk grunnlag å bygge fremtiden på. Dette er et smertelig tap for sørsamene som folk.

Reindrifftsrettens dilemma

Uten reindriften hadde nok sørsamene allerede vært et utdødd folkeslag. Reindriftenes betydning kan derfor ikke prises høyt nok. Men som vi vet er det dessverre ikke plass til alle sørsamer i reindriften. Antall driftsenheter i reindriften er stabilt. I hele det sørsamiske reindriftsområdet (Helgeland, Trøndelagsfylkene og Hedmark/Trollheimen) lå antallet pr. januar 2008 på 90 enheter/siidaandeler med tilsammen 465 personer⁶ med smått og stort. Et altfor beskjedent antall med tanke på overlevelse, særlig sett på bakgrunn av den spredte bosetningen og de enorme avstandene.

Uansett hvor mange barn det er i en reindriftsfamilie, får bare et av dem overta driften. De overskytende "skreller" av og forsvinner fra "stammen". De som ikke får plass i reindriften, må som regel etablere "norske" leveveier. Det eksisterer så vidt vites ikke tall som viser hvor mange det kan dreie seg om. Uansett er det umistelige folk som heller skulle styrket sin egen "stamme" enn å bidra til at et fra før stort og mektig norsk storsamfunn skal bli enda større og mektigere. Men det er ikke mulig fordi ikke andre samiske naturnæringer enn reindriften har myndighetenes legitimitet.

De fleste sørsamiske barn blir derfor mot foreldrenes og det sørsamiske fellesskapets vilje, opplært til noe helt annet enn det å være samer og verdifulle aktører på den sørsamiske arena. I stedet blir de faktisk opplært til det å ikke være samer, altså det som ellers kalles fornorskning, og som i dag offisielt hevdes å være et tilbakelagt stadium.

En same som har sluttet med reindrift, har fortalt om sine opplevelser etter at han forlot reindriften:

"Etter at jeg sluttet med reindrift føler jeg meg rettsløs som same. Jeg har faktisk måttet la meg fornorske enten jeg ville eller ikke. Skal jeg f.eks ta meg en fisketur, må jeg lure meg av gårde så ingen oppdager det, for ellers kan det bli det spørsmål om

⁶ Reindriftsforvaltningen: Ressursregnskap for reindriftnæringen (januar 2008)

fiskeretten. Å kjøpe fiskekort vil jeg ikke, for det strider mot min nedarvede samiske rettsoppfatning. Jeg kunne heller ikke ha med meg mine egne barn på fisketur, for da kunne de få ubehageligheter i bygda og på skolen fordi bygdesamfunnet kunne stemplet dem som lovovertreidere. Det kunne fort føre til mobbing og trakassering, og det ville jeg ikke utsette barna for. Jeg har et savn hele tiden etter å bruke naturen slik jeg gjorde før, for den tiden jeg dreiv med reindrift kunne jeg både jakte, fangste og fiske. Nå må jeg hele tiden forholde meg til at jeg ikke har noen akseptert rett. Men barna har ikke noe savn engang, for de har ikke vært med på å høste av naturen etter samisk tradisjon og således aldri fått oppleve det å ha en samisk rett. Dette fører til at barna ikke blir opplært til å tenke samisk, til det å være samer. Derfor blir de heller ikke samer, men mer lik hvilke som helst nordmenn forøvrig.”

Viktig å tenke samisk

Det å tenke samisk er et viktig kriterium for å kunne ha en samisk identitet. Informanten i forrige avsnitt sa noe meget vesentlig om betydningen av det å tenke samisk. Han hevdet at det er viktig for samiske barn å få etablere et forhold til naturen gjennom bruk av naturen på samisk vis. Samiske barn som ikke får oppleve det å høste av naturen etter de gamle tradisjonelle samiske skikker, får ikke *oppleve* det å ha tilknytning til eget land, og blir derved fratatt muligheten til å lære å tenke samisk. Slik blir de fornorsket og forlater den samiske levemåten, noe som etter folkeretten er et klart overgrep. En klar rettslig forankring i naturen (dvs. land og vann), er derfor den viktigste plattform for det å kunne tenke samisk. Det er viktig at denne forankringen er reell, dvs materielt konkretisert, og ikke bare en diffus abstrakt tilstand initiert av utenforstående.

Andre viktige plattformer til samisk tenkning, er kunnskapen om den samiske religionen. Det er her snakk om en ”animistisk” religion, i den betydning at naturen er besjelet. Videre har vi legendesakten som bl.a består av livs- og læreregler, samt den samiske tilblivelseshistorien, m.m.m. Språket og joiken er også viktige faktorer. Alt dette ble forbudt, for samene skulle assimileres og utraderes som egen folkegruppe.

Alle disse plattformene har en ting felles, nemlig tilknytningen til naturen og samenes leveområder fra alders tid.

Det er derfor lett å skjønne at ved å frata samene retten til land og vann, dvs den hevdvunne individuelle og kollektive eiendomsretten fra gammelt av, fratas de også muligheten til det å tenke samisk. Dette er et alvorlig overgrep siden det å tenke samisk er en så viktig forutsetning for å være same.

Den sørsamiske arena

Sørsamene er en liten og svekket folkegruppe. Sørsamenes område ligger i både Norge og Sverige. Den nasjonale grensedragning svekket den sørsamiske folkegruppen. Etter utvalgets flertallsforslag skal den sørsamiske arena oppstykkjes atter en gang, idet det foreslås regimodeling ved Nordlandsgrensen. En fra før svak gruppe skal altså gjøres enda svakere.

Skal det sørsamiske folket overleve og utvikle seg videre, trengs et levedyktig samfunn med et betydelig større antall aktører og tettere konsentrasjoner enn hva som i dag er tilfellet. Uten andre rettskraftige næringer enn reindriften blir rekrutteringen alt for liten. Mesteparten av de reindriftssamiske barna tvinges bort fra den samiske arena fordi det ikke er plass for dem i reindriften. For å finne utkomme må de forlate det samiske miljøet og bli fort oppslukt av storsamfunnet. Bare de få som er privilegert med driftsenhet i reindriften, eller siidaandel som

det kalles i nåværende reindriftslov, blir tilbake. Det å forlate reindriften, betyr derfor i regelen å forlate den sørsamiske levemåten, for det finnes ikke reelle legitime samiske alternativer til reindriften. I klartekst betyr det at du må slutte å være same.

Når storparten av tilveksten i generasjon etter generasjon må forlate det sørsamiske fellesskapet, skjer stagnasjon og utarming. Det folkegruppen trenger er utvikling og vekst på egen grunn og egne premisser slik at det blir plass for - og tilbud til - alle sørsamer uansett hvor de vokser opp i det sørsamiske området.

I mangel av aktører får man ikke viktige basisfunksjoner til å fungere. Et eks. på dette er språket som er avhengig av en aktiv arena for å leve og utvikle seg. Det går ikke med så få og spredte aktører som i dag. Men problemet er altså at det ikke er plass til flere samer på den sørsamiske arena, fordi samiske næringer ikke er rettsmessig beskyttet. Det er simpelthen ikke levebrød på samisk vis til flere etter dagens lovverk.

Kritiske forskere hevder nå at reindriften slik vi kjenner den trolig vil være en saga blott om bare 50 år. Grunnen til dette er hovedsakelig storsamfunnets grådighet på terreng og naturressurser til "eget" formål, samt de miljøproblemer overflodskulturen medfører. Hva da med fremtiden til sørsamene – som bare har reindriften som dårlig rettsbeskyttet næringsvei?

Hva er sørsamiske næringer?

Mange er forledet til å tro at sørsamiske næringer bare er reindrift og kunsthåndverk. Men dette er bare den begrensede retten som det etnisk norske styresett har vært villig til å innrømme en liten gruppe av sørsamene så langt. Det er viktig å sikre naturbasert næringsgrunnlag for alle sørsamer, ikke bare for de som driver med reindrift.

Fordi sørsamene er en urbefolkning, har de fra gammelt av selvsagt benyttet naturen og det den har å gi, uansett hvor de bodde, til livsopphold og utvikling. De hadde selvsagt et aktivt og mangesidig forhold til naturen og dens ressurser (les: næringsliv), før inntrengernes lovgivere satte begrensninger på det. Like lite som nordmenn ikke skal ha lov til å utvikle og tilpasse sitt næringsliv til den tiden de lever i, kan heller ikke sørsamene nektes dette.

Det må legaliseres at sørsamiske næringer - nå som før - skal omfatte alt som kan gi avkastning av det som er i naturen slik det var før innvandrerne kom og okkuperte landet og laget lover som passet dem selv. Det er ikke snakk om å skru klokka 100 år tilbake og bytte ut bil og snøskooter med kjørerein og bjørkeski. De sørsamiske næringene må lik alle andre næringer selvsagt ha lov å tilpasses dagens behov, for ellers blir det museumskultur. Og det er ikke noe levende kultur.

Eiendomsforhold sør for Nordlandsgrensen

Sørsamene må tilkjennes fulle rettigheter på det lille som er igjen av statsgrunn, også sør for Nordlandsgrensen. Det må bli full stans av salg og utparsellering av statsgrunn til ikke-samiske formål.

Ved salg av privat grunn, særlig sør for Nordlandsgrensen, bør staten kjøpe og tilbakeføre grunnen med ubegrenset rett til sørsamene. De store landområdene som er eid av godseiere og selskaper må kjøpes opp av staten og tilbakerføres samene.

Tilbakeføring av eiendomsrett på privat grunn, særlig under tregrensen, kan naturlig nok være et følelsesladet spørsmål for de grunneiere det måtte angå. Som kjent for de fleste: det som er tilegnet (uansett hvordan) vil man gjerne beholde. Men det er klart at all privat grunn i sørsameområdene tilhørte en gang den sørsamiske urbefolkningen. Sørsamene har aldri gitt

bort eller skrevet fra seg denne retten, så den er derfor fortsatt gjeldende. Forståelig nok ikke etter inntrengernes egne lover (norsk lov el. Bonderetten), men i følge den sørsamiske rettsoppfatningen. Det å henvise til bonderetten (dvs. norsk rett) for å begrense samenes rett, er slik sørsamene alltid har sett på det, et overgrep. Det synes å være dekning for denne oppfatningen i henhold til folkeretten.

Ikke-samiske grunneieres private eiendomsrett i fjellområdene er et relativt nytt fenomen. Man kan fremdeles møte grunneiere som noe beskjemmet innrømmer at de er fullstendig ukjent inne i de fjellområdene de har papir på at de eier, men hvor samisk bruk er dominerende. Det burde derfor ikke være noe stor dramatisk vedheftet erkjennelse av sørsamisk eiendomsrett i disse fjellområdene med tilhørende dalstrøk. Dette er for øvrig inntil nylig fullt i overenstemmelse med oppfatningen hos mange private grunneiere. Et lite eksempel: Bindalsbruket eier store skog og fjellområder i Bindal kommune. Dets eier Fritjof Plahte lar på sin hjemmeside forfatteren Arvid Sveli beskrive Bindalsbrukets historiske utvikling. På s. 131 kan man lese om eiendommenes indre dalstrøk og fjellområder, at «..samene var enerådende..»⁷. Slike eksempler fins det flere av.

Delt eiendomsrett

Det er ikke et sørsamisk krav at bøndene skal fratas sin fulle eiendomsrett og flytte vekk fra gårdene sine. Samene har vært villig til å dele eiendomsretten. Det er jo en meget generøs innstilling, sett på bakgrunn av at samene er de opprinnelige eiendomsbesitterne, og at inntrengerne tilegnet seg eiendomsrett uten samenes samtykke. Da må det i det minste kunne forventes at samme vilje vises fra den andre parten også. Det er da snakk om delt eiendomsrett.

Delt eiendomsrett bør derfor være en god løsning i slike tilfelle. Reindriften har faktisk, etter Reindriftsloven, som jo er en norsk lov, en slags eiendomsrett på privat grunn. Dette samsvarer godt med det som Robberstad⁸ kaller "kløyvd eieomsrett". Man må derfor i det minste kunne forlange at generell sørsamisk rett på privat grunn i alle fall må være den samme som reindriften rett på samme grunn, om ikke alders tids bruk, sedvane og sørsamisk rettsoppfatning tilsier sterkere rett.

Samiske næringsveier

Et mangesidig sørsamisk næringsliv er livsviktig. Alle sørsamer må sikres utkomme/arbeidsplass innen sørsamisk tradisjon, samfunn og kultur, forankret i sørsamisk rett til å utnytte naturressursene. Å gå i mot det vil være et overgrep mot den sørsamiske folkegruppen i flg. internasjonal folkerett og konvensjoner som norske myndigheter har gitt sin tilslutning til. Bl.a må det være adgang til sesongbaserte kombinasjonsnæringer. Legalisering av rett til laksefiske i alle vassdrag må være en selvfølge. Likeså legalisering av rett til å jakte storvilt og rett til uttak av ved og virke.

De sørsamiske lover må respekteres

Sørsamiske lover finnes selvfølgelig, de er bare ikke nedtegnet. Bondelovene fantes jo også før de ble nedtegnet.

I 2003 arrangerte FN et seminar som samlet ekspertise om urfolk og håndhevelse av internasjonale rettigheter (bl.a ILO-169). Seminaret gir bl.a. denne anbefaling til verdens regjeringer:

⁷ www.Plahte.no

⁸ Knut Robberstad: Kløyvd eieomsrett. Lov og rett 1960 s. 162-166

"Stater må respektere konvensjoner, avtaler og andre forordninger mellom nasjonalstater og urfolk. Ved uenighet må det opprettes løsningsorienterte mekanismer. (...) "Urfolks tradisjonelle lover og normer må inkluderes i prosessen".

Dette viser hvor viktig det er at de sørsamiske lover og regler, normer og tradisjoner legges til grunn i alle samfunnsprosesser der samiske forhold er involvert.

Hva må til for at sørsamene skal overleve som folk?

Det er ikke vanskelig å skjønne hva slags tiltak som trengs. Det er bare å ta utgangspunkt i folkeretten. Norsk Folkehjelp som deltok på FN-seminaret 2003, ikke bare støtter seminarets positive anbefalinger, men oppfordrer i tillegg norske myndigheter til å gå i spissen for dette arbeidet både i Norge og internasjonalt bla gjennom følgende presisering: *"Legalisering av urfolks kollektive eierskap til land og vann er en forutsetning for deres overlevelsessevne som folkeslag."*⁹ (Anbefalingen er signert av Nils Røhne, Utenlandssjef og Rannveig Lade, Latinamerika-rådgiver, Norsk Folkehjelp.) Det må være lov å anta at denne anbefalingen også må gjelde på hjemmebane?

Konklusjoner

- Alle sørsamer har rett til å høre til et kollektivt sørsamisk samfunn som er knyttet til et sørsamisk naturområde. På sørsamisk kalles dette *siite* (nordsamisk: *siida*).
- Alle samer har rett til naturens goder
- Samene har eiendomsrett til sine bruksområder gjennom "Saajveretten"
- Delt eiendomsrett på "privat" grunn må legitimeres for alle samer i likhet med reindriften
- Fulle rettigheter på "Statens" grunn. Staten må kjøpe ut private områder som tilbakeføres samene
- Sørsamene er på alle måter en så sterkt truet folkegruppe at deres landområder ikke kan behandles på linje med områdene lenger nord. Sørsameområdet på norsk side er totalt forskjellig statlig tilrettelagt i og med at mesteparten er "privat" grunn. Samerettsutvalget 2 har så godt som ikke behandlet sørsameområdet. Det burde derfor nedsettes et Samerettsutvalg 3 som får i oppdrag å behandle dette området på en grundig måte.

Disse krav er fundamentalt viktige for at sørsamene skal overleve som egen folkegruppe. En videreføring av utestengningen fra samisk tilgang og bruk av naturens ressurser i sørsameområdet, vil unektelig medføre utslettelse¹⁰ av den sørsamiske folkegruppen. La oss i alle fall slippe at vi kommer i den situasjonen at et ord som folkemord får lov å komme på våre lepper. Det er nemlig det som fort kan bli realiteten hvis staten ikke snart tar de folkerettslige forpliktelser på alvor og legaliserer den sørsamiske retten til land og vann.

⁹ Om urfolk og håndhevelse av internasjonale rettigheter - FN-seminar 2003

¹⁰ FNs konvensjon av 9. desember 1948

Uttalelsen tillegges et kort sammendrag av noen historiske fakta om samisk tilhørighet innen Fovsen Njaarke. (Fosen)

Historikk:

Fovsen Njaarke inneholder mye samisk historie som kan dokumenteres. For å ta et utvalg kan nevnes:

Selaområdet: (Verran-Åfjord) (I grenseområdene Verran, Åfjord og Beitstad prestegjeld)
Eiendommer: Folla-almenningen (Ulvig Kiær), Åfjord nordre statsalmenning og private grunneiere.

De som kjenner til hvordan kommunegrensa i nyere tid delte bygda i mellom seg, hvor naboen godt kunne høre til en annen kommune, skjønner godt hvor vanskelig det er å lete i flere kilder. Allikevel, grensene virket nok noe flytende på disse som levde i dette fjellsamfunnet.

Sillejaevrie er blitt omskrevet til Selavatnet og det samiske navnet defineres av språkforsker Knut Bergsland som "et stilleflytende vatn". Og definisjonen stemmer med at mellom Selavatnet og Kastbotna var det luner (stillelver) som snodde seg gjennom landskapet. Dette var i tiden før man begynte med vassdragsreguleringene fra 1908- 1910.

I dette området var det bare samisk bosetning før 1770. Her finner vi flere tufter og tradisjon omkring de samer som holdt til her. Bl.a. Kruven, Skansen, Moa (Myrmoen), Silderen, Siriklumpen, en samegrav og et offersted på Gurbheia. Offerplass på Hyllvassheia (ved Holden) osv.. Til daglig brukte man betegnelsen "Øver-Sela" på denne grenda.

” ”

Samisk bosetning i Selaområdet før 1770:

"Et eksempel på at en samefamilie tar utgangspunkt å være bygdesamer til å bli (være) reindriftssamer eller drive en kombinasjonsnæring. For å beskrive noe av historia til denne familien tar vi en reise "Fra "Snertingmarken" på Inderøy til "samekona Gunild på Skansen" i Åfjord."

Det er mange spørsmål som dukker opp når man skal følge fotsporene til samer som har levd på Fosenhalvøya. Og når vi beveger oss langt ned på 1700-tallet blir det vanskeligere å sette de riktige personer inn i sitt rette tidsmiljø. Dette berører flere faktorer hvor man lett kan ta feilaktige slutninger. Når man beveger seg bakover i tid kan "manns minne" bli forvrengt etter som åra går. Men allikevel skal man ta slike kilder alvorlig. De kildematerialer som er benyttet er i hovedsak utdrag av kirkebøker, bygdebøker, festesedler m.fl.

Hvor vanskelig det kan være å følge en person i en kilde kan eksempelvis være: Beitstad kirkebok I "6.p.Tr.1726 Morten fins barn N: Anders". Eller: "Dom 7.p.Tr. 1732 begr. Lars fin 90 aar" Det er heller ikke mye fornuftig man får ut av en inntegnelse i kirkeboka for 1736 som sier " et findebarn født; død". Når man går dypere inn i annet kjent kildemateriale er det vel fastslått at Selaområdet har hatt faste samiske bosetninger lenge før "bumann" begynte å rydde jord på 1770-tallet.

Dagens gårder som Skansen i Åfjord, Myrmoen (Moa), Sela, Kruven og Silderen i Verran var som nevnt, i tiden før 1770 "eid" og bosatt av samer. Ikke at de var registrert som eiere. Dette ble aktuelt først senere av ikke samer da Steffen Ingebrigtsen i 1771 fikk feste på Steffenheimen som første bumann i Selagrenda (Ner-Sela)

Kildene forteller ikke så mye om hvem disse samene var, men enkelte finner vi fram til etter hvert. Samene eksisterte i området til tross for at de hele tida var omgitt av jordbruksbygder på alle kanter. Konkurransen til utmarka var ennå ikke på den tida så konfliktfylt, og derfor kunne samene leve en tilnærmet anonym tilværelse.

Som nevnt senere: Tidlig på 1700-tallet foregikk en omfattende misjonsvirksomhet av samene. De som fulgte med TV-serien "Månens Sønn og Solens Datter" fikk et innblikk i hvordan en ny situasjon oppsto hvor samene ble tvunget til å forkaste sin religion og mytologi.

Misjonskollegiet i Trondhjem sendte ut misjonærer hvor blant annet presten Thomas von Westen var svært sentral.

Man kan godt forstå at samene ble svært urolig overfor den fremmede religionen som skulle herske over deres egen mytologi. Redskaper som runebommen ble tatt i fra dem og de fleste brent.

Jeg har fulgt samefamilien Ole Ejnersen og kan konkludere med at denne familien har hatt stor betydning for bosetninga i Selagrenda i Verran. Dette i tida før "bønderfolk" bosatte seg i grenda på slutten av 1700-tallet. Dette er en familie som over en periode hadde sitt virke i forskjellige prestegjeld. I en periode soknet de til Inderøy prestegjeld, - senere under Verran anneks. Senere i livet hørte de også under Åfjord og noe samtidig under Beitstad p.g hvor Selagrenda ble tillagt Malmoe sokn.

Ole Ejnersen var gift med Gunild Mortensdatter.

De hadde barna:

1749 4.08	Henric. Et findebarn født i Venneshafn, hvis fader var Ole Ejnersen fra Aaffjorden, moderen Gunille Mortensdr.
1751 24.04	Thomas En Søn fød døbt. Faddere fra stedet.
1752 11.11	Lars døbt 25.11. Faddere: Lars Stokke, Nils Snerting, Marit Fjeseth og Dordi Vang.
1754 29.11	Barbro døbt 1.adv. Faddere: Ole Stokke, Marit Fjeseth, Peder og Anna Letnes. Bosted: Snertingmarken på Inderøy.
1756 29.03	Olava Faddere fra stedet, samt Sigrid Find.
1761 30.03	Maritte Faddere fra stedet, samt Niels Find. Bosted: Snertingmarken.
1763 02.03	Ejner døde ung. Faddere fra stedet.
1766 17.06	Ejner døbt 5.sønd. et Trin. Finner i Verran født på gården Tuen. Faddere fra Tuen.

Vi legger merke til at Ole Ejnersen i 1749 har tilhold i Venneshamn (tidl. Verran i dag Mosvik). Kanskje har han tilknytning til den gamle sameboplassen "Finnheimen i Skavdal" (I Skavdal og Røsshei allmenning, Mosvik). Dette vet vi lite om, men på et senere tidspunkt forteller kildene mye om samefamiliene som lever i "Finnheimen", eller langs Skarnsundet (i dag privat grunn).

Presten opplyser at Ole har flyttet fra "Aaffjorden". Dette er interessant fordi vi allerede nå kan ane hvor han kunne hatt sitt tidligere bosted. Vi får derfor senere vite at Ole og Gunild er bosatt på Skansen i Åfjord (Selagrenda).

Det er lite å bygge på av opplysninger om foreldregenerasjonen eller de nærmeste pårørende til Ole og Gunild. Fordi kildematerialet blir svært tynt når vi beveger oss i tiden før man begynte å skrive kirkebøkene.

Eksempelvis begynner kirkeboken for Fosnes i 1689 og inntil 1840 var Flatanger en del av dette prestegjeld, kalt Halmøy sokn. I år 1700 starter Stadsbygd p.g. med Rissa anneks. Først i 1722 begynner kirkeboka for Beitstad p.g.

Mellom 1752 og 1766 bor familien Ejnersen på "Snertingmarken" en plass under gården Snerting g.nr.63 på Inderøya. I husmannssoga for Inderøy blir ikke denne plassen betegnet som husmannsplass, men et "sted boende av finner". I løpet av vinteren flytter familien til Tua i Verran og det registreres en barnefødsel (Ejner) våren samme år. Ole Ejnersen har i en periode på 1700-tallet hatt opphold på Tua. Dette måtte være kortvarig fordi han nevnes i 1771 da han allerede hadde flyttet fra "Steffenheimen" i Ner-Sela.

Tua nevnes i forskjellige kilder flere ganger utover 1700- 1800 tallet, tenker da på samene som hadde tilknytning til to sameboplasser i Tunsdalen, "gamma i Finnkoidalen" og "Ner-gamma" (I dag Verran kommuneskoger og privatgrunn på Tua) "Ner gamma" ligger på nordsida av Svaridalen opp mot Dalsfjellet. Den andre plassen ligger noe sørøst for Gammelsetertjønna.

Det kan også ha vært flere boplasser i dette området for navn som "Finndalen" og "Finnbekken" på nord sida av Gammelsetertjønna vitner om samisk tilstedeværelse. Hvor det senere ble etablert seterdrift og oppdyrking. Vi har flere eksempler på Fosenhalvøya at sameboplasser senere er utnyttet til setring, oppdyrking og etablering av gårder.

Det er også mulig at Ole Ejnersen i 1766 flyttet direkte fra "Snertingmarken" for å rydde seg en plass som vi dag kjenner som "Steffenheimen". "Tunsvei'n" har nok i alle tider vært ei viktig ferdselsåre for Selagrenda ("Fjellet"), også for kremmer og fut. Derfor var det også naturlig at sønnen Ejner ble født nede på en av samiske boplassene eller på gårdene "på Tua".

Litt om Sandseter øvre("Steffenheimen"): Gården ligger på nordsida av Strømsetervatnet mellom "Gåetiejaevrie" (Godtvatnet) og "Sillejaevrie" Selavatnet. På Kjeholmen på sør sida av Gåetiejaevrie har vi tradisjon og kilder som forteller om samisk bosetning. Dette blir da i Ner-Sela.

Fogden skriver i 1771:

"Efterdi Ole Ejnersen Finn haver forladt den til oppdyrking antagne plass beliggende i den Kongelige almindig mellom Bedstaden og Inderøens Fjelde og nærværende Steffen Ingebrigsten begjærer samme at behoe for vidre at fuldfoere rydningen så i det håb at den i fremtiden kunde blive til ett skatteboel, bevilges attermeldte Steffen Ingebrigsten at tilflytte bemeldte sted og det på lovlig måde tager under brug med rydning til ager og eng-brugs oppdyrking men intet åvirke i skoven foretages uden så meget som til husesnes og gjerdenes istandssettelse henhører, hvilke således indtil vidre aprobasjon og foranstaltning bevilges".

Årsaken til at Ole Ejnersen ikke fullførte oppdyrkningen kunne være at han på et tidlig tidspunkt fikk anledning til "å flytte hjem". Ettersom han kom fra Åfford var det naturlig at familien søkte til sine røtter.

For i 1778 heter beboerne på Skansen i Åfford "Ole Finn og hustru Gunild Mortensdr."

Vi ser også at Gunild blir registrert eller "bekjent" av presten på Frønesset (Åfford) samme år.

Det er fra denne tida at lokal tradisjon forteller oss en del om den namngjetne "Gunild på Skansen". I Malmboka I "Gårdshistorie for Malm fra 1600 - 1930 Bedstadens Almenning gnr.25" forteller hundreåringen Isak Almlid:

"Før bosettinga i Sela tok til i 1770-åra var det samer (reinsfinn) som rådde grunnen i Sela-grenna, og en av de fremste var finn-Gunild. Hun brukte både Moen (Myrmoen) i Verran, Kruven i Malm (nå Verran) og Skandsen i Åfford, selv bodde hun på Skandsen og var etter den tids forhold meget rik og hadde en prektig heim.

Når fogd og skriver reiste i fjellet, tok de alltid inn hos Gunild og ble traktert på det beste. Maten ble servert på sølvfat, og på bordet sølvservise så det blinket. Rent og pent hadde hun det, og kom det finere gjester, bredte hun reinkalvskinn på sitteplassene og rullet pent opp etterpå. Som sagt var hun rik og rikdommen økte med antall reinsdyrflokker som hun hadde gående i fjellet. På Kruven hadde hun reinskruer og det har gitt stedet navn.

En sommer kom det et omstreiferfølge forbi og de hadde med seg en bondegutt fra Valdres. Gunild fattet godhet for gutten som het Ulrik (Knutsen), og han ble hos henne.

Sjøl reiste hun en tur til Valdres, og det viste seg at det var en gutt i 8-10 års alderen som omstreiferne hadde røvet på en bondegård. Ulrik vokste opp på Skandsen sammen med Gunilds datter Marithe Olsdatter, og det ble kjærresteforhold mellom dem, og det var morens høyeste ønske at det ble giftemål.

Gunild var meget religiøs. Hun holdt skole for sameungdommen i grenda og når det gjaldt barna fikk hun sitt ønske oppfylt."

Som nevnt tidligere vet vi lite om forfedrene til Ole Ejnersen og Gunild Mortensdr. Ettersom vi finner flere samer med Morten-namnet til dels i Åfford, Bjørnør eller Beitstad kan noen ha nær slektskap med Gunild. Flere kan passe inn i alder og tid.

Forøvrig kan det nevnes at finnpiken Ragnhild Mortensdr fra Skandsen i 1796 fikk en sønn "Morten" med enkemann Isak Jensen Nunfjord (Stokksund). I 1797 ble hun trolovet med ungkar Jørgen Sevingen Nunfjord. Teoretisk kan Ragnhild være en yngre søster av Gunhild men da måtte hun ha vært i slutten av 40-åra før hun fikk sitt første barn. I og med at hun er benemt som "pike" har hun ikke vært gift tidligere og det er da noe uvanlig at "piken" kom så langt opp i åra.

I 1785 nærmere bestemt om høsten den 14.september blir det "kastet jord paa" (begravet) et ektepar "Ole Finn og Gunille" i Bjørnør. Her ender alle spor etter en sliter i "Fjellet". Vi kan bare ane hvilken tragedie som hadde inntruffet.

Ole Ejnersen og Gunild hadde rein og de hadde nær tilknytning til reindrifsmiljøet på den tida fordi kildematerialet til deres etterkommere forteller noe om det. Samme år da Ole og Gunild døde finner man et notat om hvor vanskelig situasjonen for samene kunne være på den tida.

Dette understøttes av en notis presten i Bjørnør lot innføre i kirkeboka den 1.sønd.adv. 1785:

"lod jeg meenigheden advare, mod at antage fremmede uden Pas, eller med tilbørlig Attest i sær, naar disse siden ville stedse opholde seg her".

Ole Ejnersen's sønn Thomas:

Thomas Olsen giftet seg med Kiersten Eliasdr den 13.2.1783. Han døde og er begravd den 4.5.1800.

Kiersten giftet seg på nytt med Martin Andreassen den 24.1.1802.

Barn til Thomas og Kiersten: en gutt begravd den 20.6.1784, Christina døpt 25.9.1785, Sigri døpt 7.3.1787, Lars døpt 14.9.1789 og Ole døpt 17.5.1795.

Ole Ejnersen's sønn Lars:

Lars Olsen giftet seg med Gunhild Olsdatter (fin). De ble "trolovet" i Å prestegård den 4.6. 1785. Forlovere var bygdefolk. Paret fikk samme år en sønn Henrik som ble døpt på høstparten. Men sønnen døde allerede i 1786. Lars Olsen levde vel ikke så lenge fordi i 1791 gifter enken Gunhild seg med Lars Larsen fra Skansen. Folketellinga i 1801 forteller også at " hennes annen mann, Lars Larsen er for 1 1/2 år siden løpt bort fra henne "

Gunhild Olsdatter er datter av Ole Olsen (fin) født 1741 og død den 17.2.1803.

Hennes mor var Johanne Jørgensdtr født i 1740 og død den 9.1.1818.

Folketellinga i 1801 forteller at denne familien nå lever av "fedrift" og deres datter Gunhild bor hos dem og er 30 år gammel. Gunhild Olsdatter døde den 22.5.1852 82 år gammel.

Ole Ejnersen's datter Olava: Olava Olsdatter blir konfirmert i 1778. Hun døde av "brystsvagheit" i 1802 og begraves den 31.januar. I folketelling for 1801 er hun registrert under gården "Rennemoen" i Malm. Hun får en datter utenfor ekteskap med "Findkarl Peder Pedersen af Snaasen Præstegield". Det er Kristine døpt den 28.9.1794 i Beitstad.

Ole Ejnersen's datter Maritte (Marithe):

I følge det som er nevnt foran blir Ole Ejnersen og Gunild Mortensdtr's datter Marithe gift med Ulrik Knutsen. Han ble forøvrig konfirmert i Solberg kirke i 1781. Marithe og Ulrik var det første par fra "fjellet" (Selagrenda) som ble viet i Bartnes (Solberg) kirke den 30.april 1783. De fikk flere barn sammen og en nevner Christianna som bodde sammen med sin mann Ole Amundsen i Løssenhalla. Henrik Ulriksen som var gift to ganger, sist med Anna Paulsdtr Holmen. Dette paret giftet seg 28.2.1834. Andre barn: Olava døpt 5.4.1789 og begr 24.5.1780. Gunila døpt 8.5.1791, Lars døpt 22.7.1792, Marta døpt 1.påskedag 1794 og Maria hjemmedøpt, begr 8.2.1801. Etter disse folkene ble en stor slekt spredd over Malm, Beitstad og Namdalseid."

Selaområdet. I forkant Åfjord. Bak og til høyre for Selavassdraget er Verran. Til venstre "Bedstaden" eller tidl. Malm kommune, i dag Verran.

"Tvende forfærdelige Troldmesser holdte de i mod mig, i Tiplingmarken og Toldalen og opprørde Rarara, hele Helvede, al Saiwo imod mig.."

"14 dage har Toldalens og Harams Finner været samlede med mig.."

*"Fra Snaasen, hvorhen jeg sanker tillige **Bedstadens Finner**, med Snaasens Finner, reiser jeg til Levanger..."*

Beretning om "en Fin fra **Bedstaden**: Mandens Christne Navn var Niels Jensen, og hustruens Sidsele: deres uddenemo, eller det Navn de bekom i den Lappiske Omdøbelse, da den christne Daab, efter Sædvane blev afloet var Lauluk og Qvindens Weike, men nok et Navn Seimke: det sidste Navn var ruunet på hende af en Fin, og hendes Bestemoder havde spaaet hende paa det første: for begagne Skalkerier var Manden for 2 Aar forhen flyttet til **Bedstaden**, efter 4 Aars Ophold der, hvor han var den første Noid... "(kom til Beitstad i 1720)

"...at de altid ofrede til 4 Afguder, tillige med alle deres Saiwo: **tvende af disse Saiwo, Jænika Serit, vare tvende store Klumper, paa et stort Fjeld i Bedstaden, liggende vester mod Aaffjorden**: en anden Saiwo var en Part af Børge Field i Harem: denne Lauluk havde 4 Gadse (Gadbe?) udi hver Saiwo, altsaa 12 Gadse (Gadfe?) (*), med Jænika Gadses (Gadfes?) Hielp gjorde han syge Mennesker friske, og med Serit Gadse, dræbte han de Creature, som Folk i Boyden ikke efter Begier vilde overlade ham ; en anden Gadse forsvarede og paapassede Reensdyrene, under Navn af Reinakta; samme Niels Jensen eller Lauluk, vidste ei sin Faders, men bar Foster-Faderens Navn; hans rette Fader havde for sin Død, efter Foster-Faderens Beretning givet ham 12 Saiwo Olmai, udi 3 Saiwo, hvoraf hver havde 4 Gadse; efter Faderens Død kom han strax til Foster-Faderens Jens, hvir Uddenemo, eller Finnedaabs Navn var Krenke; efterdi Niels kunde noget lidet jouge..."

"Gadse betyder Dreng; Noide og Saiwo Gadse, er den Spiritus familiaris, som Lappernes Noider eller Probheter har bekommet af Saiwo til sin Tieneste: "

Ellers skrives at både Niels og fosterfaren bodde den tid i Åsele kirkesogn "udi Uhma, svensk Lappmark". Niels antok foruten "eget Uddenemo, Lauluk, også Foster-Faderens Navn Krenke." Han beholdt sine 24 Spiritus familiares (= ånder som tilhørte familien) inntil sitt 30. år da han ville gifte seg med sin hustru Sidsele. Men hun dristet seg ikke til å gifte seg med ham p.g.a, hans trollerier og måtte selge 3 Saiwo og 12 Gadse, men beholdt halvparten. Kjøper var en annen same kalt Malsje.

Lauluk (=Niels) reiste for 10 år siden til Norge (dvs. ca år 1713). Tok med seg sine arvede Saiwo. Niels holdt til i Børgefjeld og **Beitstaden** og innplantet sine Saiwo der " udi de 3 Field Janika og Serit i **Bedstaden**, og Vuenjenolka (Buenjenolka?) i Børge-Field."

Ellers beretter Thomas von Westen samtidig om "et høit Saiwo, eller helligt Bierg i Toldalen" (Det tilhørte vistnok Joen Mortensen)

Niels brukte sin aiwo, "Bierget Toldals Hatten" i 1721 og høsten 1722.

Sammendrag:

Hvis man forsøker å stadfeste disse Saiwo i forhold til de stedsnavn som er nevnt kan man lett forvirres p.g.a. avstandene.

Teplingmarken kan neppe vært annet enn Teplingområdet i Indre Folla.

Haram er gammel skrivemåte for Harran som da var en del av Overhalden sogn (anneks under Overhalla var da både Grong og Høylandet) Haram=Harran omfattet området fra Høylandet i vest via nåværende Harran og hele nord-østlige del av Namdalen, inklusive Børgefjellområdet.

Toldalen kan jeg ikke stedfeste nøyaktig nå, men det er sannsynlig i Folla/ Høylandet/Harran/Øvre. Det er mulig Toldalen=Foldalen i Høylandet. Muligens Indre Folla et sted. Har f.eks. Foldalen vært brukt som betegnelse på området innafor Indre Follafjorden? (Altså i Kongsmoområdet)

Sanaasen = Snåsa. Det inkluderte den gang også Find-Lierne=Lierne og strakk seg for Snåsapresten helt opp til Røyrvik. Men det var strid mellom sognepresten i Snåsa og Grong/Overhalla om hvem Røyrvik/Tunnsjøområdet egentlig tilhørte.

Bedstaden = Beitstad omfattet også Fosenhalvøya. Prestegjeldene Verran, Åfjord og "Bedstaden" overlappet hverandre i Selaområdet (Selavassdraget). Legg merke til beskrivelsen av fjellene: "liggende vester mod Aaffjorden".

Aaffjorden er nåværende Åfjord.

Niels Jensen var således fra Åsele kirkesogn i Umeå i Sverige. Han flyttet seinere omkring i Børgefjell (herunder også Harran/Indre Folla) og bosatte seg i Beitstad. Sannsynlig i vestre del av Beitstad dvs. i området Finnvollan (Namdalseid) og Selaområdet (Verran , Åfjord og tidl i Malm kommune (Beitstad ppg.)) på Fosenhalvøya.

Han store Saiwo (2 stykker) Jænika Serit var altså to store klumper i Beitstad, liggende vest mot Åfjorden. Beliggenheten skulle således være et sted på Fosenhalvøya . I følge T.v.W. var disse to klumper "paa et stort

Fjeld" Et stedsnamn fjelltopp mellom gården Silderen og Kruven i Selaområdet heter Siriklumpen. Sannsynlig fornorsket av "Serit" jfr ovenfor.

Nærmere kan ikke dette stadfestes nå. Muligens kommer vi nærmere ved seinere gjennomgang av enkelte fortegnelser over samer med bostedsadresser som prestskapet satte opp etter de besøk som T.v.W. hadde i Namdalen og "Bedstaden". Noen av disse navnelistene finnes."

Kilden for notatene er Thomas von Westens brev til bispekollegiet i Trondheim 1722/1723 (Hammond s. 414-469), Hans Skankes epitomes historie missionis lapponica 1730. jfr "Sillojaure" el. Sørsamiske skrivemåten Sillejaevrie, senere i dok."

” ”

Holvatnet (Rissa) Hulvann statsskog

1. Boplass ved Gjuvvassselvas utløp (sør eller på nordsida)

Tradisjonen forteller at det skal ha bodd samer her eller noe som har hatt tilknytning til samer.

2. Sørli

Boplass

Ligger sør for gammelgården i Holvatnet. Tradisjonen forteller at det har vært samisk boplass.

3. Gammelgården kart 1622 IV. utm 675 787.

Det fortelles at i tiden før tradisjonell gårdsdrift skal det ha bodd samer der.

4. Kristianrommet (Hukkertheimen) kart 1622 IV. utm 681 802

Boplass.

Samer skal ha hatt tilknytning til "Hukkerten". Boplassen ligger over 1 1/2 km fra Holvassgården på nordsida av Sleppelva. Sørvendt ca 100-150 m opp i lia ovenfor elva. Her var det gravd en kanal 100-120m lang for å lede vatnet til kverna. Kvernsteinen skal være på kirkegården i Sørffjorden. Det skal også ha vært anlagt en "svarvstol" som ble drevet av vasskraft. Det var en dreieinnretning for å lage trekopper etc.. Boplassen med spor etter denne virksomheten kan ennå sees i dag. At samer har hatt tilknytning til denne plassen kan og tenkes på bakgrunn av informanter. Det sies "en plass for finner kalt "Hukkerten" mellom Åfjord og Stokksund". Den ligger i dalføret nord for gården Bakken i Skråfjorden (Åfjord).

5. Finnromlia kart 1622 IV. utm 684 805

Boplass

Denne boplassen ligger nordøst ca 150-200m fra Sleppelva hvor denne gjør en sving og renner mot sørvest. Boplassen blir liggende omtrent 2.5 km fra Holvatnet. Ligger i en sørvendt frodig li med storvokst bjørk og hvor gran dominerer. Det renner en bekk fra Nordre-Lysvassheia og like sør for boplassen. På dalkanten mot bekken er det gravd en kjeller. Tyder på at det har vært et kvernhus her. Det som kan observeres i dag er ildstedet (grua) og grunnsteinene eller hjørnesteinene til et hus. Ca. 80m nord for plassen på en tørr grasbevokst kolle inne blant grantrærne, synes det å ha vært en gamme.

Tradisjonen forteller at det bodde samer i Finnromlia. De drev med jordsbruk, eide noen geiter og krøtter. Hadde noen reiner. Til tider kunne det bo flere familier her og i tillegg hjelpesfolk. Dyrket bl.a. poteter. Kan ennå i dag se tegn etter oppdyrkede arealer.

En informant forteller at han som bodde her het Joe. Først bygde han seg en gamme øst for en av de første lonene i Sleppelva (når man går fra Finnromlia og nord til Sleppen). Gamma var reist mot ei stor furu ca. 50m fra lona. Furu er i dag hogd ned, men stubben kan tydelig sees. Joe døde i Sørffjorden på Stranda gård (Bromstad). Han ble funnet en morgen at han satt død i vegkanten. Senere var det en Gabriel fra Lisslia som bodde i husværet hans Joe i Finnromlia et par års tid. Det var vist tømmerhugst han drev med.

I følge skriftlige kilder må denne Joe være den samme som samer John Pedersen.

Iflg. Åfjord kirkebok ble "Fin-ungkarl John Pedersen for tiden Hulvandet 50 aar og Pigen Maria Jensdtr. Hulvandet 38" viet i Å kirke den 9.juli 1854. Brudgommens far var Peder Olsen Monsfjell. Brudens Jens Larsen og hennes fødested er oppgitt til Holvatnet. John var født i 1804 og Maria født i 1815.

I en søknad til Fosens Fogderi fra John Pedersen Fin p.t. Vingen i Aaffjorden den 25.sept 1858, ber han om å få bosette seg på en plass i fjellet midt i mellom Holvatnet og Plogbakkan seter (seter= vestre enden av Sleppen) Han skriver at rundt 1850 begynte han å rydde denne plassen og bodde noen år ved plassen. Familien John Pedersen bodde fortsatt ved Holvatnet (Finnromlia) i 1860 ved deres sønn (Johan Martin) dåp.

Deres sønn Petter Olaus Johnsen (f. 1856) ble gift med enke Lena Klemetsdtr. Dette paret bodde ei tid på Strømsnes, Vedøya, Hepsøya i Osen og til slutt ute på øygruppen Almenningen i Roan. Han fikk imidlertid en sønn med Kristine Kristoffersdtr som het Albert. Albert bodde ute på Almenningen. Han ble gift med Anna

Johansdtr. De hadde bl.a. ei datter som i dag heter Ingeborg Hepsøy Olsen f.1908 bodde i Trondheim. **Finnromlia burde bli nærmere arkeologisk undersøkt.**

Lihtsejavrie. Lysvatnet (Åfjord)

Lysvatnet har tidligere vært et samisk kjerneområde. Likeså som om Holvatnet har vært det. Dette forklares med at: "I 1720-årene het det om de "vidløfteligen forstrødde" samer i "Indherredets fjelde" at noen oppholdt seg " i Aafjord-fjelde enten i Tromsdalen, eller i Wærranfjeldet, eller ved Letzjaure, et vand som ligger der i fjeldene midt i mellom Aaffjordens, Ørelands, og Stadsbøygens Sogne; andre igjen i Bestadfjeld ved Sillojaure, som er et langt men smalt vand, hvilket ligger der i fjeldet." (Skanke 1733 (1943:28))

Letzjaure må etter lokaliseringen være Lysvatnet. Letz, slik skrevet også av Petrus Fiellstrøm i 1738, må leses lihtse (med mørk l) og betyr `ledd; hals- el. ryggvirvel, som her synes å beskrive vannets form. Det norske navn er tydeligvis en omtolkning av det samiske, for vannet er ikke spesielt "lyst", og først i 1815 kom det en seter her." (Gården Kalaunet i Åfjord begynte å bruke plassen Lysvatnet til seter) (kilde: Sørsamenes historie språklig belyst av Knut Bergsland, prof. em. i finsk-ugriske språk. Oslo)

Andreasbakkan (Verran i grensa til Åfjord)

Andreas Mortensen med familie er registrert i "Sandsætter Alminding" under Grønli (Andreasbakkan) ved folketellinga i 1801. Andreas var født omkring 1724 og døde 12.2.1804 i "Rørvig" i Stadsbygd(Rissa. Hans kone Maren Nielsdtr. var født i 1740. Det er mulig hun er født i Stadsbygd p. g., for "13.7.1740 døper Niels Find sin datter Maren". Det opplyses videre at hennes mor het Lisbeth.

Andreas Mortensen og Maren Nielsdtr. hadde 5 barn: Morten f. 1770, Martha f. 1773, Sophie f.1776, Lars f.1780 død i 1802 gravlagt i Verran, Niels f.1783 og død i 1802.

Deres datter Sophie blir gift med sammen Hans Sivertsen (fin) fra Ørland-Bjugnområdet. De får flere barn: Maren Kristine f.12.4.1803, døpt i Ørland 1.pinsedag., Marie f.?, gravlagt 3.5.1807 i Åfjord "død på gaarden Barset"., Sara f.11.4.1808, døpt i Bjugn., Anna Maria døpt 2.pinsedag 1811. Familien hadde da opphold ved Tiltrum. Ligger nord for Lysøysund i Bjugn.,

Sivert Andreas døpt 1814.

Kona Sophie ble enke, for i 1827 oppgir sognepresten i Åfjord til prosten at "finnefamilien Sophie Andreasdatter og børn som her bor midt i Bøygden, har ikkun en halv lett, fremkommelig Miil til Jøssund kirke".

Foreldra til Hans Sivertsen var: Sivert Andersen og Maren Kristina Mortensdtr. Maren Kristina Mortensdtr konfirmeres bl.a. i Åfjord våren 1763. Disse hadde også en datter Sophia for "2. søndag etter Epiphania 1787 døpes finnefolks Sivert Andersen, Fosmoes ægte p.b. Sopia".

Andreas Mortensen med familie hadde sitt faste tilholdssted på Andreasbakkan som den blir kalt i dag. På et tidspunkt ble Andreas vel tvunget til å få dette i mer formelle former. Derfor søker han om å få feste stedet.

Utdrag av festeseddel til Andreas Mortensen gitt av fogden, Hegge gård den 31.januar 1791:

"Da finde manden Andreas Mortensen har med Attester beviist at Ulvene have ødelagt alle hans Rehns Dyr, og derover er geraadet i yderste Armoed og Fattigdom, han nu har voret begiærende at rydde og beboe et sted i Wærrans Alminding 1/2 Miil i Nord fra Gaarden Ørsidahl, som ikke skal være til nogens fortrængsel, så er det Andreas Mortensen herved tillades, at bebygge, rydde og bruge bemeldte Sted, efter de Grændser og Mærker, som lensmanden Woldseth, på mine Vægne overseer, beskriver og bestemmer, --- uden at fornærme nogen Angrænsende, og hvorom lensmanden til mig indsender sin Forretning; og forbindes bemeldte Andreas Mortensen til ingen at fornærme, og at bringe Rydningen til mueligste Fuldkommenhed, saaledes at Stedet kan blive et Skatte Boel, at Skyldsætte til den i lovens bestemte, og ellers viiser sin foresadte Øvrighed og Lydighed, ligesom han heller ingen Avvirke eller ulovlig Skovhugst maae forøve, alt under denne hans Bevillings og Fæste Seddels Forbrydelse, samt anden vilkaarlig Straf i medfør af Anordningene".

Vi finner videre at Andreas Mortensen med familie flyttet fra Andreasbakkan like etter folketellinga i 1801. Han var da kommet noe opp i åra og han døde ikke så lenge etter (1804). For i festeseddel gitt av fogden Borchsenius i Inderøy Fogderi den 20.august 1802, er det andre som får tillatelse. De får nå utnytte området til seterdrift. Det er Christian og Andreas Andersssønner fra gården Sund, samt Peder Leerdahl fra Lerdal, alle fra Inderøy. I dette feste nevnes Andreas Mortensen, og grensene for området beskrives ganske nøyaktig.

Grensebeskrivelsene gir et ganske godt inntrykk av at Andreas Mortensen fikk feste over et betydelig stort landområde.

Utdrag av festeseddel datert 20. august 1802:

"--- (personene nevne), herved af mig, på Embedts Vegne, bevilges at benytte og bruge i Fællig med hinanden til Sæter een, i Sandsæters eller Wærrans Kongelige Alminding under benævnte Tinglaug værende Strekning, Grønlien kaldet, som Finnen Andreas Mortensen i nogen Tid har havt til Beboelse, men, da han formedelst dens Uduelighed ikke har kunnet ved blive samme, til dem afstaaet. I bemeldte Strekning, der grændser mod Syd til Ildringkjønnen (Jakobstjønnen i dag) mod Vest til Grødhejen, mod Nord til Sjerrivasselve og mod Øst til Langvandet, maae de altsaa uden Hinder af Nogen (: dog enhver Andens fortrinligere Ret uforkrænket:) have fornødne Sæterhuuse og...osv."

Her er det et eksempel på at samiske boplasser, merkeplasser etc., senere er blitt til seter, gård osv.. Det finnes flere eksempler på dette. i Fosen.

Jakt: småviltjakt

Jakten har vært praktisert på både privat og statlig., eller på andre allmenninger, gods osv..

Helt opp til i dag. Selv om dette har vært fra noen i reindrifta og vedkommende utøvere har vært i den tro at man hadde rett til å utøve jakt innenfor sitt beiteområde – har man selvfølgelig ment at som samisk utøver hadde man sin fulle rett til dette.

Det er aldri blitt innløst jaktkort eller hatt andre avtaler med grunneiere. Ingen grunneiere har til dags dato reagert på at (reindrift)samene har utnyttet de ressursene på sine eiendommer.

Kanskje har det i sin årsak at grunneierne ikke har vært oppmerksom på at de kunne nekte oss eller at de har syntes dette har vært i sin orden. Men i hvert fall spørsmålet har ikke vært tatt opp. Selv om jakt ikke har vært utøvd i så stor skala så har den i hvert fall vært utøvd av samiske utøvere.

Fiske:

Det samme om fiske. For begge utøvelser så oppfattes det av grunneiere, menigmann etc. som om at reindriftsretten omfatter disse utøvelsene. Men fra et samisk ståsted så har man innenfor sin samerettsoppfatning ment at man kunne utøve eller praktisere dette uhindret.

Tillegg fiske: dvs. laksefiske. Laksefiske utøves men kjøper rettigheter (kort etc.) som alle andre. Men allikevel har man ment (uten at dette er blitt tatt opp eller avklart underveis) at fiske etter laks, sjørret i vassdrag ((innenfor (reinbeite)samedistriktet)) var i sin fulle rett. Lovverk og reguleringer har som sagt endret seg uten at de samiske utøverne har tatt dette opp. Det er klart beklagelig når man ser dette i ettertid.

Men innenfor (reinbeite)sameretten er det fortsatt oppfatning at man ikke kunne ha mistet sin rett til (mat)fiske dersom en elvestrekning er blitt regulert og tilpasset (med trapper – innretninger) og en ny art (laks) i fiskekulpen. Det utøves fiske fortsatt men kanskje mer i det skjulte på slike strekninger. (I hovedsak foregår laksefiske på privat grunn) Utøveren har nok vært meget usikker om dette har vært tillatt, men brukt argumenter for sin egen del at i det minste en hadde rett igjennom (reindrifts) sameretten. Spørsmål angående dette er derfor ikke blitt aktualisert.

Ser en historisk på laksefiske i vassdrag hvor det går laks-sjørret kan det vises til et eksempel. Samer (ut fra data så ble de vel betegnet som bygdesamer) utøvde slikt fiske i bl.a. Nordelva i Rissa/Bjugn. Det er registrert slikt kulturminne med boplass(er) og sted for fiskeinnretninger. Samer bodde på Skavrommet og fisket blant i fossen (Finnkjerringberget) i Nordelva. Her var det satt opp kurver (ruser) av flettet vidje) hvor man enkelt kunne fange laksen. Samene bodde derfor i Skavrommet om sommeren så det er da nærliggende å fastslå at dette var bygdesamer. Det er ikke noen tradisjon eller funnet noe avtale med grunneier så er det derfor å anta at samene på stedet mente de hadde rett til dette fisket.

Om retten er blitt sagt opp vites ikke. Så dette er et spørsmål som må drøftes hvordan man skal forholde seg til en slik rettsoppfatning i dag.

I det minste bør laksefiske innefor et reinbeite(samedistrikt) være åpent og avgiftsfritt for samiske utøvere.

Ref: Rissa tidl. Stjørna.

”

1. Finnkjerringberget kart 1522 I. utm 576 744

Fangststed for laks.

Dette er i dag en kjent og svært god fiskeplass for laks i Nordelva. Tradisjonen forteller at dette var blitt brukt av samer som hadde tilknytning til Skavrommet(Finnrommet). Her ble det brukt ruser for å fange laksen når den gikk opp fra hølen. Ved passende vannstand ble det satt opp korgar flettet av vidjer i fossen ovenfor laksehølen. Når laksen var på tur opp falt enkelte ned i fangstinnretningen. En slik fangstmetode skal også ha blitt benyttet av andre. En annen tradisjon forteller at en samekone druknet i Rødsjøvatnet. Hun ble ikke funnet før en god stund etterpå. Samekona hadde da blitt ført med strømmen ned Nordelva og skyllet opp på berget ovenfor fiskeplassen. Navnet skal ha blitt til etter denne hendelsen.

2. Skavrommet kart 1522 I. utm 586 742

Boplass.

I dag er det ganske tett grovvokst granskog på plassen. Ingen opplysninger om når og hvem som oppholdt seg her. Det menes at det også har vært seterdrift på stedet etter at samene bodde her. Halvdan Vold f. 14.12.1897 forteller at da han var ti år gammel ble han med sin bestefar opp til denne boplassen. Bestefaren fortalte om plassen og om samene som skulle ha hatt tilknytning til den.

Stikkprøver i en mosebevokst steinmur påviste ildstedet (grua). Boplassen burde blitt arkeologisk undersøkt.

”

Eksempler på utdrag fra kirkebøker:

”Samer som har hatt tilknytning til Rissa - Statsbygd p. g.

1705 *Jacob Mortensen og hustru blir introdusert. De har et barn.*

1707 *Hemming Finn og Zidselle Barn: Berrite født 17.4.1707*

1708 *Anders Tommesen og Zidselle Jonsdtr. Barn: Zackarias døpt 17.5.1708. Faddere fra stedet.*

1722 *Svend Pedersen Koien (Sliperkoien) fra Nordlandene. Barn: Peder døpt 25.5.1722.*

1722-
1727 *Jon Stursen og Sophi Larsdatter*

Barn:

1. *Lars født 23.8.1722*

2. *Tomes født 14.11.1723 død 1727*

1729 *Tomes og Ellen*

Barn: Tomes født 10.4.1729. Fadd. fra Enebakk. Skaudalen.

1740 *Nils Thommassøn og Lisbeth Jonsdtr. Viet i 1734 (Beitstad KB 1722- 1804)*

Barn:

1. *døper et barn i Vuku. (iflg K.H.s95) (Beitstad KB)*

2. *Maren 13.7.1740. Moren Lisbeth introduseres noe senere den 8.11.1744.*

3. *Margrete døpt 11.10.1744 i Mære kirke. (attest av H. Helsings prest)*

4. *Thomas f.4.4.1750 Faddere fra sted. (Inderøy KB 1733-64)*

- 1743 Nils og Maria - kalt Nils Larsen i Ytterøy KB.
Barn:
Peder 18.8.1743. Fadd. Fra st. + Lisbeth (se ovenfor)
Joel døpes juli 1746. Fadd fra st. Ytterøens kirke. (Ytterøy KB 2 1718-1755)
- 1742 Fredrik og Sophie Larsdtr. (mulig enke iflg. K:H.s.81, se også 1722-1727 ovenfor)
barn: Henning 24.10.1742. uækte.
- 1744 Anders Thomassen og Luci Larsdtr. fra Sparbu.
Barn:
1. Ingeborg Marie født 14.6.1744.
2. Sophia døpt 6.5.1746. Fadd. Fra st. (Inderøy KB)
- Bror av Anders Thomassen: (se også under 1740 foran)
Nils Thomassen og Lisbeth Jonsdtr.
Mulig bror til overnevnte:
- 1743- Jens Thomassen begr. høsten 1743 i Roan kirke. Bjørnør. Han døde der på fjellet (se K:H81)
- 1747 Jon Larsen og hustru
Barn: Lars Jonsen døpt 30.juli 1747. Fadd. fra Bjugn, Ørland og bl.a. Fevåg. (Ørland KB
- 1709-)
1764 Torkel og Marit
Barn: Clement døpt 11.9.1764. Fadd. fra Stadsbygd.
- 1783 Tobias Larsen begge foreldre fra Sparbu.
Barn: 4.9.1783 døpes et uekte barn
Senere i Leksvik KB (se K:H:side 90):
1787- Tobias Larsen og Ellen Frederichadtr.
Barn: Johannes døpes høsten 1787.
- 1790-
1813 Anders Johnsen og Ane Arntsdtr. Fra Ørland p. g. (farsnavnet hennes varierer i kildene med:
Alvsdtr., Elvsdtr., og Oulfsdtr) Bofaste samer ved Husby i Stjørna.
Barn:
1. Jørgen hj.døpt 25.12.1790. Hj.døpt v/Anders Husby. Stjørna.
2. Karen hj.døpt 1. påskedag 1792. Fadd fra Ørland Død 16.12.1813 i Rissa. 21år.
Samme dag som Karen ble døpt ble Anders Johnsens kone introdusert.(Ørland KB 1709-1818)
3. Hans født 1.2. døpt først i Ørland 20.3.1796. Barn død 5.6.1796. Er dette den samme?
4. Hans hj.døpt i Leksvik, stadfestet ved dåp 6.5.1798 i Stadsbygd kirke. Mulig dette er det samme paret som begraver et barn i 1798)
5. Morten begr. 17.7.1799.
6. Andrianus født 18.3.1801. døpt kr.h.fart.dag 14.5.1801 i Ørland kirke. Begr. 5.s.i tref. 16 ukes gl.(Ørland KB 1709-) Se forøvrig mere om denne familien i Årbok for Fosen 1987 s.99-104.
- 1791 Et spedbarn begr. april 1791
- 1799-
1801 Per Andersen og Maria Clementsdtr
Barn:
1. Clement 1799
2. Maria f.2.11.1800. begr.6.9.1801.

- 1800-
1807 *Hans Andersen og Luci Jacobsdtr. Denne familien kommer fra Beitstad, gift 28.4.1791. De har i flere år tilknytning til "Findplassen" en plass under gården Overland i Rissa, som Hans Andersen hadde ryddet. Dette opplyses i et bygselbrev den 16.7.1807, for da fikk en Jens Abelsen bygsel der. I dag heter den Holslien.*
Barn:
1. *Maria 1.7.1792 begr.3.8.1795. (Beitstad KB 1722-1804)*
 2. *Kirstine 3.sønd. i faste 1794 begr. 26.12.1796(Beitstad KB 1722-1804)*
 3. *Jakob f.8.5.1796 (død før folketel.1801) (Beitstad KB 1722-1804)*
 4. *Av deres barn er bl.a. Milde Kristine (Milla) døpt 11.2.1798, registrert under folketellinga 1801 under Overland. Hun er da oppgitt å være 3 år.(Beitstad KB 1722 1804)*
 5. *Sara døpt 11.5.1800. Fadd. fra Overland (reg. Folketelling 1801 i Rissa) Hun begr. 3.4.1801.*
 6. *Clara døpt 14.3.1802*
 7. *Anne Martha født 23.9.1804.*
 8. *Maria 19.4.1807. Begr. 5.s.e. Trin 1810 3^{1/2} aar. (Ytterøy KB 2. 1718-1855)*
- En Lars Andersen var bror av Hans. Lars begr. 14.3.1802. 40 år. Det heter:
"Denne omvankende Finne blev den 15de februar d.A. funden død paa den ferske Søe Storzutlen..og besørget begravet af den Afdødes Broder, Finne Hans Andersen."
Storzutlen= Storstvnet Rissa/Leksvik.*
- Tilknytning til familien Hans Andersen:
"Enche Siri Skarildsdr paa Ovferland begr. 30.1.1803 80 Aar." Skarildsnavnet går igjen i Luci Jacobsdtr's familie i Beitstad.*
- 1804 *Andreas Mortensen begr. 12.2.1804. 73 år opphold Rørvig. Andreas hadde hatt feste på Andreasbakkan i Verran i 1791.*
- 1810 *Ole Mortensen død 2.7.1810 begr. 7.7. 5 år gl. Oph.st. Stordalsskogen*
Serianne Mortensdtr. død 28.6.1810 begr. 1.7. 1/4år.
(Disse to er mulig søsken)
- 1815-
1818 *Jonas Andersen og Margrethe Nilsdtr.(i Leksvik KB sies det "af Stadsbøgg Præstegjeld".*
Barn:
Adrianus døpes 9 sønd.e.Tr. 1815 (Leksvik KB) Død 30.4. begr. 4.5.1844
- Jonas Andersen og Randi Margrethe Andersdtr.*
Barn:
Anne Martha født 15.1.1818. Faddere fra Sæther. Skaugdalen.
- Kan overnevnte være samme paret. Eller har Jonas giftet seg pånytt. Eller har presten skrevet feil farsnavn på henne? Sistnevnte paret er også oppgitt å være fra Stadsbygd.*
- 1823 *Niels død 19.2.1823. 32 år.*
- 1824 *Paul Nilsen død 3.8.1824. Qvidal. 61 år.*
- 1832 *Anders Jonasen og Kirsten Paulsdtr fra Verdal*
Barn:
Paul Johan født 22.4. døpt 17.7.1832.
- 1840 *Thomas Thomassen og Anne Margrethe Paulsdtr. Fra Skogn. Viet i Stadsbygd i 1840.*
Barn:
Serine Anne Margrethe døpt 4.7.1840.
- 1857- *pikebarn dødfødt 7.11.1857. Opph. Selven? (Ørland KB)*

Om denne familien kan tråder trekkes fra Leksvik (se K:H.s.91) hvor Anne Margrethes familie er nevnt:

Paul Nielsen og Margrethe Andersdtr. Han 28 år fra Frostviken i Jemtland. Hun 28 år fra Sagbakken Jemtland.

De vies i Leksvik 5.12.1817

Barn:

Anne Margrethe døpes juni 1818.

1872 *Lars Johnsen død 14.3.1872 87 år. Bopel Brudalen under Dyrendal.*

1886 *Nils Larsen og Anne Margrethe Torkelsdtr. Opph. Husdal. Deres bopel er Børsen (Gjetesstranden) f.t. på Lensvik fjella.*

Barn:

Elisabeth døpes 19.9.1886.”

Samisk bosetning i Mosvik og Leksvik kommuner.

Vi finner mange samiske bosetninger i Mosvik og Leksvik kommuner. Det kan nevnes ”Finnheimen i Skavdalen” (Skavdalen og Røsshei alminning), Ausnesset, området ved Finnsvika, Skjærvik, Sundsetvik og Kleiva (Trosetkleiva) osv..(Privat grunn)

Kristoffer Kruken fra Leksvik beskriver samiske sagn og buplasser i Leksvik.

De familiene som en inntil videre har registrert med bosetning f. eks i Mosvik har nære slektsbånd med eller er inngifte med samiske familier som har tilknytning til samisk bosetning rundt Trondheimsfjorden. Disse familiene var regnet som bygdesamer men hadde også nære familiære bånd til reindriftsmiljøer i Fosen og ellers i Trøndelag. Andre kan betegnes som sjøsamere for de har et bosetningsmønster langs Trondheimsfjorden, kysten og øyene langs Fosen som knytter dem til sjøen og elvefiske. Noen av disse familiene kan føres fram til i dag. For de flestes vedkommende er de blitt assimilert i bondesamfunnet. Men mange vil i dag faktisk erkjenne sitt opphav.

Dette var en kort gjennomgang av historiske fakta omkring den samiske bosetning for Fovsen Njaarke. Det finnes en god del ukjent samisk materiale fra andre deler av Fosen. I denne sammenheng vil det føre for langt å referere fra innsamlet materiale.

I tillegg til denne uttalelsen:

Støtteerklæring til Sørsamisk – Pitesamisk høringsuttalelse om NOU 2007:13 ”Den nye sameretten: Utredning fra Samerettsutvalget”

Personer som har skrevet under på dette dokumentet ønsker gjennom sin underskrift å registrere deres fulle tilslutning til den felles sørsamiske og pitesamiske høringsuttalelsen av 4. mars 2009 om Samerettsutvalgets utredning NOU 2007:13.

Sted: Åarjel Fovsen sijte

Dato: 4. mars 2009

Underskrift:

Arvid Jåma

